

[Finansministeren]

Forslag til lov om ændring af forskellige love om bemyndigelse til optagelse af indenlandske statslån.

(Lovforslag nr. L 131).

Ifølge lovforslaget foreslås en ophævelse af § 3 i de hidtidige bemyndigelseslove. Denne paragraf indeholder den bestemmelse, at kursgevinster ved indfrielsen af statsgældsbeviser ikke skal medregnes ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst bortset fra de tilfælde, hvor statsgældsbeviserne erhverves som led i den skattepligtiges næring (tilfælde, som omfattes af ligningslovens § 4).

Ophævelsen af § 3 i de hidtidige bemyndigelseslove betyder, at kursgevinster på statsgældsbeviser i skattemæssig henseende fremover vil blive behandlet som kursgevinster på obligationer generelt. Dette er ensbetydende med, at kursgevinsten, såfremt den erhverves som led i den skattepligtiges næring eller i spekulationsøjemed, beskattes som almindelig indkomst, mens den i andre tilfælde er skattefri.

Baggrunden for den foreslåede ophævelse af § 3 er ønsket om ligestilling i skattemæssig henseende mellem statsgældsbeviser og lignende kortfristede værdipapirer.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til folketingets velvillige og hurtige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Tredje behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring m.v., lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel og lov om tjenestemandspension. (Ændring af reguleringsbestemmelser).

(Lovforslag nr. L 61. Fremsat 4/12 79. Første behandling 6/12 79. Betænkning 8/2 80. Anden behandling 12/2 80. Tillægsbetænkning 12/2 80).

Der var stillet 3 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Ændringsforslagene sattes først til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 1
forkastedes, idet 57 stemte for, 88 imod.

Ændringsforslag nr. 2 og 3
forkastedes uden afstemning.

Lovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

Forhandling

Grethe Fenger Møller (KF):

Denne sag har været længe undervejs. Det er efterhånden ret lang tid siden, at folketinget behandlede det konservative forslag om en ændring af dagpengene. Vi foreslog, at man skulle afskaffe den automatiske regulering af dagpengene, og vi foreslog endvidere en nedsættelse af satserne efter en vis periode.

Dengang folketinget behandlede det konservative forslag, afviste arbejdsministeren det meget skarpt, men med lovforslag nr. L 61 kan man sige at regeringen er ved at erkende, at der er et problem med dagpengene. Vi har såvel til anden behandling som her til tredje behandling stillet ændringsforslag til arbejdsministerens forslag, som vi mente var udtryk for en væsentlig forbedring af arbejdsministerens forslag.

Vore ændringsforslag er desværre blevet nedstemt, hvad vi beklager. Vi synes ikke, at forslaget fra arbejdsministeren er perfekt, det har jeg også sagt før, men vi mener, at det er et udtryk for, at regeringen er ved at forstå, at der er nogle problemer på dette område, og det peger i den rigtige retning.

Vi er også opmærksomme på, at gennemførelsen af lovforslag nr. L 61 vil medføre nogle besparelser, og disse besparelser finder vi væsentlige. Jeg skal derfor meddele, at det konservative folkeparti vil kunne stemme for lovforslaget.

Nymann (FP):

Fremskridtspartiet er helt klar over, at der er visse besparelser i dette lovforslag. Vi anslår dem til at ligge mellem ½ og 1 mia kr. Alligevel mener vi ikke, at forslaget løser de

[Nymann]

fundamentale problemer inden for arbejdsløsheds- og sygedagpengeområdet. Især har vi fæstet os ved, at de store problemer inden for lavtlønsområdet ikke alene vil fortsætte, men også vil blive forstærket, og derfor mener vi, at det, vi kalder paradoksproblemet, inden for lavtlønsområdet vil blive større og større. Der er jo ingen, der kan se forskel på, hvad de får i løn, og hvad de skal have i understøttelse. Derfor er der ingen tvivl om, at det vil blive sværere og sværere at motivere unge især inden for lavtlønsområdet til at tage sig et stykke arbejde. De må jo konstatere, at når almindelige arbejdsudgifter, f. eks. kørsel, trækkes fra, får de faktisk lige så meget for at blive hjemme, som de får for at gå på arbejde. Det er undergravende for initiativet, og det er undergravende for virksomhederne at have beskæftigede gående, der inderst inde ved, at de faktisk får lige så meget for at blive derhjemme.

Det, at vi ikke angriber tingene rigtigt, tror vi vil forøge udgifterne til arbejdsløshed i stedet for at sænke dem, og derfor stemmer fremskridtspartiet imod dette forslag.

Kurt Hansen (VS):

VS vil stemme imod denne meget omfattende nedskæring for de syge og de arbejdsløse. Hvordan føles det egentlig for arbejdsministeren at blive rost på en sådan måde af fru Grethe Fenger Møller, som tilfældet var for kort tid siden? Har arbejdsministeren det godt med dette roseri? Fru Grethe Fenger Møller sammenlignede jo det, der er ved at blive gennemført her, med det forslag, som de konservative selv har fremsat. Det var ikke at gå skridtet fuldt ud, men det var et godt skridt på vejen – det var indholdet i det, fru Grethe Fenger Møller sagde. Hvordan føles det egentlig at sikre den sociale balance gennem efterkommelse af de konservatives ønsker, hr. arbejdsminister?

Så har jeg flere gange i forbindelse med diskussioner om ændringer i arbejdsløshedsloven og arbejdsløshedsproblemer i det hele taget spurgt arbejdsministeren, om han ikke ville komme herop og give en kommentar til paradoksproblemet. Nu hørte vi igen, hvordan hr. Nymann fra fremskridtspartiet fortsatte dette våseri omkring paradoksproblemet. Der er ikke nogen reelle undersøgelser, der beviser, at virksomhederne ikke kan få

den arbejdskraft, de har brug for, i hvert fald ikke hvis det er virksomheder, der tilbyder ordentlige løn- og arbejdsforhold. Hverken hr. Nymann eller nogen af de øvrige borgerlige politikere kan komme med sådanne beviser, og arbejdsministeren kan heller ikke. Den paradoksrapport, der er udarbejdet, er alene udarbejdet på baggrund af undersøgelser, som er lavet i Dansk Arbejdsgiverforening, og disse undersøgelser har vi ikke den fjerneste tiltro til – det vil jeg godt understrege så kraftigt som muligt.

Arbejdsministeren (Svend Auken):

Ja, det forstyrrer ikke min nattesøvn at blive rost af fru Grethe Fenger Møller i denne forbindelse, for det forslag, der ligger her, er et meget retfærdigt forslag. Det er nemlig et forslag, der siger, at de ikke-erhvervsaktive, de, der lider et tab på grund af sygdom eller arbejdsløshed, bliver stillet nøjagtigt ligesom dem, der er i arbejde, og dermed bevarer man balancen, paralleliteten, i indtægtsudviklingen for de erhvervsaktive og de ikke-erhvervsaktive. Og oven i købet gør man det, at man tager et særligt hensyn til de allerlavest lønnede inden for de arbejdsløse og de syges område. Ingen har kunnet påvise, at der ikke er parallelitet mellem indtægtsudviklingen for de erhvervsaktive og de ikke-erhvervsaktive, heller ikke hr. Kurt Hansen med de mange ord og de stærke udtryk. Der er altså fuld retfærdighed og balance i dette forslag.

At det så derudover har som konsekvens en væsentlig besparelse på de offentlige budgetter, anser jeg som en positiv ting i den økonomiske situation, vi i øjeblikket befinder os i.

Birthe Nielsen (SF):

Fru Grethe Fenger Møller fandt, at det var et skridt på vejen, når arbejdsministeren om de nye bestemmelser havde sagt, at det eventuelt blev en permanent ordning, vi nu skal stemme om. Jeg vil godt spørge arbejdsministeren, fordi jeg ser i bemærkningerne til lovforslaget, at man vil indføre nye reguleringsbestemmelser, om det vil betyde, at de bestemmelser, der gælder fra nu af og indtil marts 1981, angiver den måde, arbejdsløse, syge og efterlønsmodtagere fremtidig skal leve på i Danmark. For så kan jeg godt for-

[Birthe Nielsen]

udse, hvordan det bliver for de mennesker, der fremover bliver arbejdsløse, når vi skal se på de sidste prognoser med hensyn til arbejdsløshed.

Det næste spørgsmål – det har ikke været så meget inde i debatten – drejer sig om efterlønsmodtagerne. De mennesker, der gik på efterløn, gjorde det under den forudsætning, at de fik en vis økonomisk sikkerhed. Det er 40.000 mennesker, det drejer sig om, og mange af disse mennesker gjorde det bl. a. for at skaffe arbejde til andre. Men jeg mener, at de er gået på efterløn under falske forudsætninger, når man indfører disse nye stramninger for efterlønsmodtagere, og det vil jeg godt bede arbejdsministeren om at svare mig på.

Nymann (FP):

Hr. Kurt Hansen talte om et paradoksproblem, som han ikke kunne se. Jeg formoder, at han kan se alle de snebunker, der ligger her ude omkring i byen. Hvis der var en chance for at få nogle til at flytte dem, blev de sikkert flyttet. Vi er flere ude i småbyerne, der kører i stå ude midt på gaden gang på gang. Det er ikke, fordi sneen ikke kan flyttes, men fordi der ikke er nogen, der interesserer sig for at flytte sneen.

Til arbejdsministeren vil jeg sige, at han taler om retfærdighed og balance. Ja, det er, når han er dommer over retfærdigheden og balancen, men hans retfærdighed og balancepunkter er meget varierede, og de svinger meget, meget langt væk fra det, vi andre mener er rimelighed og balance. Vi mener, at det er fuldstændig forkert, når arbejdsløse og understøttelse og sygedagpenge skal være det samme. Der er ingen forskel på aflønningen, når kørselsudgifter og almindelige arbejdsudgifter er betalt. Det er faktisk sådan, hr. arbejdsminister, at hvis De og jeg skulle beskæftiges i lavtlønsområdet og vi havde chancen for at gå på understøttelse, så gjorde vi det. Det kan ikke betale sig at arbejde i lavtlønsområdet, som dette er lavet. Derfor er loven forkert, og derfor stemmer vi ikke for den. Vi kan se, at der er nogle besparelser, det kan vi glimrende se, men de virker først i den ende, hvor vi har de høje lønninger, og hvor der er en ganske naturlig afstandtagen fra at gå arbejdsløs; men i lavtlønsområdet er det fuldstændig forkert.

Kurt Hansen (VS):

Enhver ved jo, at fremskridtspartiet og hr. Nymann hetzer løs mod de arbejdsløse, men at komme og påstå, at det er deres skyld, det sner, det er sgu for åndssvagt.

Arbejdsministeren (Svend Auken):

Jeg tror, hr. Nymann har misforstået mig. Det er ikke sådan, at regeringen bejler efter hr. Nymanns stemme. Hr. Nymann må for min skyld stemme for eller imod, hvad han synes. Vi er uinteresserede i hr. Nymanns stemme i forbindelse med spørgsmål omkring arbejdsmarkedet. Jeg lider ikke af nogen overdreven selvtilid, men jeg er i hvert fald i den situation, at jeg har mere tillid til min egen dømmekraft, når det gælder retfærdighed eller ikke retfærdighed på arbejdsmarkedet, end jeg har tillid til hr. Nymanns.

Og så vil jeg sige med hensyn til snerydningen, at mig bekendt foreligger der ikke én eneste uekspederet ordre vedrørende mandskab til snerydning, og så findes der jo også andre grupper af ledige end dem, hr. Nymann og jeg med rimelighed ville mene var egnede til at foretage snerydning. Jeg synes ikke, der er grundlag i de bemærkninger, hr. Nymann har fremsat, til at hetze mod de ledige.

Jeg må også sige til hr. Nymann, at der er ingen ændringer hverken nu eller i fremtiden vedrørende balancen mellem arbejdsløshedsunderstøttelse og indtjening, heller ikke inden for lavtlønsområderne; tværtimod oprettholdes balancen, og det er det, jeg har kaldt retfærdighed.

Med hensyn til fru Birthe Niensens spørgsmål kan jeg sige om den fremtidige regulering, at der ikke er taget stilling hertil. Vi har fastsat en tidsfrist, inden for hvilken en ordning skal være etableret. Vi ønsker på normal måde at drøfte dette spørgsmål med arbejdsmarkedets parter og forelægge det for landsarbejdsnævnet.

Og så vil jeg sige til fru Birthe Nielsen, at ingen efterlønsmodtager er blevet snydt, hvis man kan bruge det udtryk, er gået på efterløn under gale forudsætninger, hvis dette forslag vedtages. Der bliver, som jeg har sagt det før, en fuldstændig parallelitet mellem indtægtsudviklingen for dem, der går eller er gået på efterløn, og dem, der fortsætter i beskæftigelse, og det hænger simpelt hen sam-

[Arbejdsministeren]

men med, at hvis ikke dette forslag vedtages, får alle, der er gået på efterløn eller er på arbejdsløsheds- eller sygedagpenge, fuld taktregulering baseret på en lønudvikling, der foregik for 1½ år siden, hvorimod alle erhvervsaktive mister et antal dyrtidsportioner her til 1. marts, og det er ved at skabe balance her, samtidig med at der ingen indblanding sker i den regulering, der fandt sted pr. 1. januar, at den fuldstændige parallelitet i udviklingen fremkommer. Jeg er da glad for at vide, at der er forståelse på arbejdsmarkedet for nødvendigheden af, at der kommer en sådan parallel udvikling.

(Kort bemærkning).

Nymann (FP):

Jeg hørte, at arbejdsministeren brugte ordene »hetz mod de ledige«. Jeg tror ikke, der er nogen i denne sal, der ikke ønsker, at både de arbejdsløse og de syge skal have så meget som overhovedet muligt. Men det kan jo ikke hjælpe, at lønningerne er de samme for dem, der arbejder. Hvorfor skulle man da gå på arbejde, hvis man kan få lige så meget for at ligge derhjemme? Det er det uoverskuelige problem. Man kalder det paradoksproblemet. Hvorfor skal man arbejde, når man får lige så meget for at blive derhjemme? I lavtlønsområdet får man ca. 4 kr. mere i timen for at gå på arbejde, det halve tager skatten, og så får man 2 kr. mere for at gå på arbejde. Det er ikke engang nok til den benzin, der skal bruges for at starte bilen og køre derhen. Derfor: er man arbejdsløs og kan få arbejde i lavtlønsområdet, skal man lade være med at tage det.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning**Lovforslaget**

vedtoges med 117 stemmer mod 33.

Fjerde næstformand (Ebba Strange):

Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om stop for indkøb af kul fra Den sydafrikanske Republik. [Af Steen Folke (VS), Hanne Engberg (SF) og Bolvig (RV)].

(Beslutningsforslag nr. B 15. Fremsat 6/12 79).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling**Udenrigsministeren (Kjeld Olesen):**

Det er, som forslagsstillerne anfører, ikke første gang, folketinget drøfter spørgsmålet om elværkernes indkøb af kul i Sydafrika. Jeg har ikke meget at føje til det, som skiftende danske regeringer har sagt om dette spørgsmål gennem de senere år. Regeringen har på baggrund af beslutningen den 26. maj 1978 opfordret elforsyningselskaberne til at intensivere bestræbelserne for at indgå mellem- og langsigtede kontrakter med andre kulleverandører end Sydafrika, herunder især leverandører i Australien, USA og Canada.

Regeringen har i redegørelsen om vurdering af forsyningsmulighederne for kraftværkskul i 1980erne skitseret, hvorledes kulimporten vil kunne tilrettelægges med henblik på at sikre den størst mulige forsyningsikkerhed. Regeringen har en dialog med elværkerne om vore forsyningsforhold, og vi er i færd med at søge opstillet et handlingsprogram, som betyder, at vi sikrer os de nødvendige stigende mængder kul, samtidig med at vi bestræber os på at frigøre os fra Sydafrika som kulleverandør.

Spørgsmålet om Danmarks kulimport må ses i lyset af de alvorlige internationale energiproblemer. De drejer sig ikke alene om olie, men påvirker naturligvis også udbud og efterspørgsel på det internationale kulmarked. Både i det internationale energiagentur og i EF gøres der bestræbelser på at forøge anvendelsen af kul for derved at reducere afhængigheden af importeret olie. Den hurtige omstilling af de danske kraftværker fra olie til kul har gjort Danmark til verdens næststørste importør af kul til dette formål; kun Frankrig er større. En tilsvarende omstilling er i gang i Spanien, Japan og en række andre lande. Selv Tyskland og England, der tidligere var store nettoeksportører af kul, vil i de kommende år behøve en betydelig import.

[Udenrigsministeren]

Der kan på denne baggrund ventes en stærk konkurrence om kultilførslerne i de kommende år. Den øgede efterspørgsel vil indebære et incitament til en udvidelse af produktionskapaciteten i store kullande som Australien, USA og Canada. Men det kræver store investeringer både i minedrift og infrastruktur og støder på alvorlige miljømæssige problemer, hvis løsning ikke kan tages for givet. Selv om disse planer realiseres, forventes det, at Sydafrika fortsat vil udbyde omkring 1/3 af verdenseksporten af kraftværkskul.

Polen har været nævnt som en forsyningsmulighed, og dette må naturligvis indgå i overvejelserne, men det skal siges, at vi allerede får 40 pct. af vore kul fra Polen, og at Polen har ønsket at forhøje allerede aftalte priser for leverancer i 1980.

Det er regeringens indtryk, at elselskaberne bestræber sig på at følge opfordringen til om muligt at indkøbe kul andre steder end i Sydafrika. Det er i den forbindelse klart, at det ikke alene vil være forbundet med betydelige praktiske vanskeligheder, men også med store omkostninger, hvis de danske elværker skulle afskære forsyningerne fra Sydafrika. Dette ville navnlig være tilfældet i en periode, hvor den samlede danske kulimport øges meget kraftigt.

Der er altså tale om store mængder kul, som skal skaffes. Regeringen mener ikke, at staten kan skaffe disse mængder bedre end elværkerne. I konsekvens både af regeringens hidtidige politiske linje og af hensynet til forsynings sikkerheden er vi da naturligvis villige til at hjælpe elværkerne med at skaffe kul fra alternative forsyningskilder, hvis det er således, at elværkerne har et ønske herom.

Kelm-Hansen (S):

Når man i nogle år har deltaget i, hvad man kan kalde det praktiske internationale solidaritetsarbejde uden for dette hus, dvs. arbejdet for at skabe forståelse for og dermed også kontant tilslutning til solidaritetsbestræbelserne, har man af og til kunnet føle sig ladet noget i stikken af, hvad der skete herinde i Folketinget på disse områder. Der er givetvis en stor del af befolkningen, som er opmærksom på, at der ude omkring i verden lever store befolkningsmasser under helt uacceptable medmenneskelige forhold, og i

denne sammenhæng er apartheidsystemet i Sydafrika noget af det mest afskyvækkende. Men det er alligevel min erfaring, at der endnu mangler temmelig meget i, at denne konkrete viden om disse forhold omsættes i en egentlig solidarisk holdning, hvor man også er indforstået med, at denne solidaritet koster noget for hver enkelt af os.

Når jeg på denne baggrund her i går har genopfrisket de sidste års debatter her i Folketinget om apartheidpolitikken, så forekommer det mig, at der i de partier, som klart tager afstand fra denne politik, alligevel er spildt mange gode kræfter på at slå, hvad man kan kalde politisk småmønt af denne situation. Fremfor at lægge kræfterne sammen i det udadvendte arbejde med at skaffe den tilstrækkelige folkelige tilslutning til denne meget vigtige del af dansk udenrigspolitik har meget af debatten været centreret om at genere hinanden og skabe mistillid til den erklærede politiske holdning.

I den konkrete sag om kulindkøb i Sydafrika er udgangspunktet vedtagelsen fra den 26. maj 1978, hvor Folketinget besluttede, at regeringen skulle opfordre Elsam til om muligt at indkøbe kul andetsteds end i Den sydafrikanske Republik. Der er for mig ingen tvivl om, at den voldsomme debat, som har været ført på dette område, og den henstilling, som er rettet til elværkerne, har gjort indtryk på elværkernes ledere, sådan som det klart fremgik af energiministerens redegørelse her i tinget i går, og det er regeringens klare opfattelse, at elværkerne faktisk bestræber sig på at omlægge og sprede kulimporten i overensstemmelse med denne henstilling.

Socialdemokratiet finder derfor ikke, at der er basis for den foreslåede stramning af vedtagelsen fra 1978 i retning af et direkte forbud mod import fra Sydafrika. Det tjener dog ikke noget formål at skjule, at den seneste udvikling i energisituationen, hvor kul igen kommer til at spille en helt central rolle, nok kan give anledning til nogen bekymring. For socialdemokratiet er det imidlertid betryggende, at energiministeren, som i de foregående år har været partiets meget engagerede ordfører i Sydafrikaspørgsmålet, nu som energiminister har fået tilslutning til, at der nedsættes et kulforsyningsudvalg, hvor ministeriet og elværkerne i fællesskab skal opstille et handlingsprogram for kulimporten, og dette handlingsprogram skal baseres på rege-

[Kølm-Hansen]

ringens henstilling fra 1978, men unægtelig også på de faktiske, reelle muligheder for at sprede kulindkøbene. Jeg har forstået på udenrigsministeren, at vi vil få lejlighed til at drøfte disse konkrete muligheder i udenrigsudvalget, og vi vil gerne for vort vedkommende deltage konstruktivt i disse drøftelser.

Björn Elmquist (V):

Det er korrekt, som det allerede er nævnt flere gange fra talerstolen her, at dette emne har været behandlet adskillige gange tidligere i folketingssalen. Hvad de generelle og principielle ting angår, skal jeg henvise til det, der tidligere er sagt, ikke mindst fra mit eget partis side, på dette område, og naturligvis slå fast, at venstre som hidtil er en klar modstander af apartheidstyret i Sydafrika.

Hvad kulkøbene angår, er der i bemærkningerne til forslaget anført nogle tal for Danmarks import af kul fra Sydafrika, og de ser ud til at tegne et klart billede af, at elværkerne og elorganisationerne på ingen måde har fulgt folketingets og regeringens tidligere henstillinger. Men hvis nu man graver bare en anelse dybere, så viser det sig, at det ikke kun er i vor import fra Sydafrika, der er sket en stigning, men det er vor totale import af kul, der er steget kolossalt de senere år som følge af den energipolitik, vi fører herhjemme, med omlægning fra olie til kul, og vi har stadig væk en del tøven omkring atomkraften. Vi kan da også se, at importen af kul fra Sydafrika ikke tegner sig for den største andel af den danske kulimport. Som vi hørte udenrigsministeren nævne det før, og som vi også kunne høre det i går fra energiministerens side, så tegner Polen sig for 40 pct. af den samlede danske kulimport, medens det for Sydafrikas vedkommende er 33 pct. af den danske kulimport.

Det er måske for meget forlangt, at disse tal, denne sammenhæng og denne helhed var kommet med i bemærkningerne til beslutningsforslaget. Det kan være, jeg er for naiv og for optimistisk, når jeg kunne have håbet det, men disse redegørelser dels fra energiministerens i går, dels fra udenrigsministeren her i dag, er jo kommet senere end forslagsstillerens bemærkninger, som foreligger her for os. De ville eller de kunne måske ikke grave tilstrækkelig dybt.

Hvad efterkommelsen af folketingets og regeringens opfordringer til elværkerne og elorganisationerne angår, har vi jo også i energiministerens redegørelse og gentaget her hos udenrigsministeren fået indtryk af, hvad regeringens vurdering af dette spørgsmål er. Jeg skal ikke trætte med lange citater fra redegørelserne, vi har alle sammen haft lejlighed til at sætte os ind i dem og også i det, som energiministerens sagde i går, om, at man nu i enighed med elværkerne nedsætter et kulforsyningsudvalg, der skal opstille et handlingsprogram for kulimporten.

Jeg vil herefter på venstres vegne konkludere, at vi ikke mener, der er behov for dette beslutningsforslag nr. B 15, og jeg kan derfor meddele, at vi fra venstres side af den grund i hvert fald ikke agter at stemme for forslaget.

Kjelgaard (KF):

Som allerede nævnt af de andre ordførere er det ikke første gang, vi behandler det foreliggende beslutningsforslag. Jeg vil henvise til, hvad jeg har sagt ved andre lejligheder – den 26. januar 1979, sp. 5347, den 23. maj 1979, sp. 11559 – og indledningsvis fastslå, at vor holdning til tingene er uændret.

Jeg vil dog gerne benytte lejligheden til at understrege, at vi i det konservative folkeparti stadig væk er modstandere af apartheid, vi er modstandere af diskrimination. Men jeg vil også understrege, at vi ikke mindsker diskriminationen i andre lande ved at indføre diskrimination i Danmark, ved at diskriminere dansk erhvervsliv. Vi forbedrer ikke menneskerettighederne i andre lande ved at beskydere dem herhjemme i Danmark, og vi giver ikke andre mennesker større frihed ved at indskrænke vores egen frihed, og vi bidrager heller ikke til større afspænding i verden ved at gennemføre den slags beslutninger.

De tal, der er anført i bemærkningerne, tyder på, at der er et enormt behov for sydafrikanske kul, og med den energipolitik, regeringen agter at føre, med endnu større kulforbrug er der absolut ingen grund til at tro, at behovet kan dækkes på anden vis, medmindre vi skal til at grave brunkul igen.

Polen og Rusland og deres opfattelse af menneskerettighederne er det dårligst tænkelige alternativ, ikke mindst efter Afghanistaninvasionen, og i vores situation skal vi

[Kjølgaard]

såmænd være lykkelige, hvis vi i det hele taget kan få vores behov dækket på længere sigt. Problemet var ikke nær så stort, heller ikke forureningsmæssigt, hvis vi allerede havde haft kernekraft, men den debat fandt sted i går, så den skal jeg ikke gentage.

Jeg har lyst til i forbindelse med kul og i forbindelse med den sydlige del af Afrika at spørge udenrigsministeren: har man gjort sig nogen overvejelser i forbindelse med de store kulforekomster, der f. eks. findes i Tanzania, et af de lande, Danmark yder mest u-landsbistand til? Det var måske en mulighed at konvertere noget af vores bistand til minedrift dér, så de kul, vi helt automatisk kommer til at mangle, kunne fremskaffes ad den vej.

Arentoft (FP):

Lad mig med det samme slå fast, at fremskridtspartiet er imod forskelsbehandling af mennesker på grund af hudfarve. Ingen kan gøre for, hvem der er deres forældre, og hvor de er født. Men hvis vi tror, at vi kan gøre noget som helst for den slags mennesker ved at ophøre med at handle med deres land, må vi tro om igen. Tværtimod, hvis vi styrker økonomien i Sydafrika, så kan vi være med til at forbedre forholdene for indbyggerne i Sydafrika.

Vi må også se på det principielle i denne sag. Det er selvfølgelig, at elværkerne, Elsam og Kraftimport sørger for at skaffe brændsel til deres elværker bedst, sikrest og billigst af hensyn til forbrugerne.

Nu sagde udenrigsministeren, at regeringen vil hjælpe elværkerne med indkøb af kul. Det vil jeg nu synes at regeringen ikke skal gøre. Det synes jeg at elværkerne gør ganske fortrinligt. Elsams indkøbschef, Sachmann, er jo næsten ved at være verdenskendt, han kan ordne kontrakter på lange åremål til virkelig gode priser. Når udenrigsministeren oven i købet oplyser, at man fra Polens side nu sætter priserne op på trods af indgåede aftaler, så skal man vel nok lige overveje det.

Spørgsmålet er, om vi egentlig skulle holde op med at handle med Polen, fordi vi er utilfredse med deres styreform. Eller skal vi holde op med at have samhandel med Sovjetunionen, fordi vi mener, at de krænker menneskerettighederne? Vi kan jo simpelt hen ikke leve på den måde. Vi er nødt til at

handle med denne verdens lande, om vi kan lide deres styre eller ikke.

Sidste år havde vi her i folketinget besøg af 4 sydafrikanske parlamentarikere. Det gik ikke helt glat at få arrangeret et møde, men det gik dog, og dér fik vi mange konkrete oplysninger vedrørende sydafrikanske forhold, som jeg tror åbnede øjnene hos nogle af dem, der var til stede, selv om parlamentarikerne ikke blev behandlet lige pænt og høfligt af alle tilstedeværende medlemmer. Der kom bl.a. sådan et spørgsmål op som klassekvotienten i skoler for sorte børn, hvor man mente, at klassekvotienten lå på 62. Dér fik vi oplyst, at den nu var nede på 42, og at man var i fuld gang med uddannelse af flere lærere og regnede med i løbet af et par år at komme ned på en normal klassekvotient.

Sådan fik vi flere ganske udmærkede oplysninger, og jeg tror, at der måske er ved at komme en større forståelse, efterhånden som flere og flere sætter sig ind i de reelle forhold. Der er da nok ting, der er kritisable i Sydafrika, men der er ting, der er kritisable mange andre steder i verden. Men at vi skulle holde op med at handle med den slags lande, er en fuldstændig utopisk situation.

Jeg behøver vist ikke sige meget mere for at understrege, at vi naturligvis går imod dette forslag.

Hanne Engberg (SF):

Det er nu tredje gang inden for 2 år, at forslaget om stop for indkøb af kul fra Den sydafrikanske Republik kommer op her i folketinget. Første gang blev det fremsat af SF i foråret 1978, og det førte til, at folketinget vedtog en henstilling til Elsam om så vidt muligt ikke at indkøbe kul fra Sydafrika. 14 dage efter tilsidesatte Elsam henstillingen og forøgede importen af kul fra Sydafrika. Andre elværker, Isefjordværket og SEAS, begyndte derefter også at indføre kul fra Sydafrika.

I foråret 1979 fremsattes forslaget igen, men det blev ikke vedtaget. I efteråret 1979 offentliggjorde Elsam sine kulplaner med hensyn til Sydafrika: importen skulle drastisk forøges de næste 5 år trods muligheder for import af kul fra Canada, Polen og Australien. I 1979 indførtes således 5 gange så mange kul fra Sydafrika som i 1978, og i 1980 og 1981 skal importen yderligere sættes op.

[Hanne Engberg]

Forslaget om stop for indkøb af kul fra Sydafrika fremsættes nu igen, og det må understreges, ihukommende tidligere debatter om emnet, og når man tænker på de ord, der er blevet sagt allerede i dag, at debatten ikke drejer sig om Danmarks energipolitik. Den drejer sig om at følge de krav om boykot over for Sydafrika, som de folkelige bevægelser i Sydafrika har stillet siden begyndelsen af 1960'erne, og som FN har fulgt op med resolutioner fra og med 1976. Sidst er det blevet præciseret af generalsekretæren for Det sydafrikanske Kirkeråd, da han i september 1979 besøgte Danmark.

Forslaget fremsættes af politiske grunde som pression mod Sydafrikas undertrykkende apartheidpolitik. De undertrykte i Sydafrika og deres organisationer ANC og SACTU fastholder ønsket om en sådan boykot trods den økonomiske virkning, den vil få for landets flertal, den sorte befolkning. Det skulle ikke være nødvendigt her atter at beskrive, hvad apartheidpolitikken går ud på. Alle folketingets partier udtaler jo, at de er imod den. Men den moralske fordømmelse er endnu ikke blevet fulgt op af effektiv handling.

Ved Sydafrikahøringen i marts 1978, der blev holdt i København, udtalte vor statsminister følgende ord:

»Når Sydafrikas hvide ledelse ikke selv kan se, at apartheidsystemet har spillet fallit, så må vi lægge pres på dem. Vort pres mod Sydafrika er vort bidrag til en fredelig ændring, før det er for sent. Presset mod Sydafrika må fastholdes og øges. Både for fredens skyld og ud fra vor grundfæstede solidaritet med de undertrykte kan vi ikke være passive tilskuere til den katastrofale kurs, som Sydafrikas regering fortsat følger.«

Citatet er fra Kontakt, 1978-79, nr. 1, side 3.

Lad os da følge statsministerens ord. Lad den bløde henstilling fra 1978, som Elsam straks overtrådte, blive afløst af et konsekvent forbud efter en vis tidsfrist mod indførelse af kul fra Sydafrika.

SF anbefaler forslaget til vedtagelse.

Bolvig (RV):

Når det radikale venstre er med til at rejse denne sag igen, så er det bl. a., fordi socialdemokratiet nu er blevet frigjort fra venstre.

Da socialdemokratiet ikke længere er deltager i en koalitionsregering, har vi haft det håb, at socialdemokratiet nu vil leve op til de synspunkter, man hævder at have. Vi håber, at socialdemokratiet vil leve op til partiets egen enstemmige kongresbeslutning om støtte til FNs antiapartheidpolitik, vil leve op til de markante taler, som folketingets formand som udenrigsminister har holdt i dette ting og i en lang række internationale forsamlinger, vil leve op til taler af energiministeren, der for blot et år siden her fra denne talerstol hævdede at have tillid til, at Elsam ville efterleve henstillingen fra folketingets flertal – socialdemokratiet ved jo godt, at denne henstilling overhovedet ikke er blevet fulgt – vil efterleve de mange taler, som partiets forskellige tillidsmænd holder rundt om i landet, og som kræver sanktioner af forskellig art. Jeg havde håbet, at socialdemokratiet ville støtte de partifæller, der i forskellige elværkers bestyrelser forsøger at få stoppet den bestandig stigende import af kul fra Sydafrika.

Er regeringen troværdig, når den i De Forenede Nationer taler varmt om økonomiske og handelspolitiske sanktioner mod regimet i Sydafrika? Er det f. eks. rimeligt, at vi her har pålagt det private erhvervsliv restriktioner, om end få, når vi tillader et halvoffentligt selskab at forøge sine handelsforbindelser med Sydafrika? Kan vi danske med styrke forlange, at f. eks. USA, Storbritannien, Frankrig og Tyskland skal gennemføre økonomiske sanktioner, som vil koste disse vore venner enorme beløb, når et halvoffentligt dansk selskab fordobler importen år for år? Ordet »hyklerisk« falde let én i munden.

Tager de undertrykte 20 millioner på Afrikas sydspids os alvorligt og seriøst, når de bemærker den uhyre afstand, der er mellem ord og handling? Risikerer vi ikke at ødelægge det tillidsforhold, vi har opbygget gennem mange års markant politik, først og fremmest udformet af socialdemokratiet og støttet af en række partier, bl. a. det radikale venstre? Jeg frygter det.

Jeg bemærkede i denne debat, at de konservative er modstandere af apartheid, blot det ikke koster noget. Jeg har også lyst til at komme med en enkelt kommentar til hr. Arentoft, der omtalte det besøg, vi havde af en sydafrikansk regeringsdelegation, og hvor hr. Arentoft var imponeret over de oplysnin-

[Bolvig]

ger, vi fik fra den side. Hr. Arentoft burde bemærke én ting, nemlig at der var ingen repræsentationer for de 18 millioner undertrykte sorte, der var ej heller repræsentanter for de godt 2 millioner undertrykte coloured, og der var heller ingen repræsentanter for den lille million undertrykte indere, asiater. Hr. Arentoft burde i hvert tilfælde have bemærket, at i denne såkaldte regeringsdelegation var der desværre heller ikke repræsentanter for de hvide modstanderes parti, The Progressive Party. Det var den rene repræsentation for den nationalistiske, fascistiske, racistiske regering.

Arne Melchior (CD):

Desværre er der en række partier her i folketinget, som har blokeret og fortsat blokerer den nødvendige anskaffelse af atomkraft i Danmark, og det fører så til, at vi skal bruge flere kul. Mit parti ønsker ikke at give nogle retningslinjer for, hvor disse kul skal indkøbes. Vi har ikke tidligere deltaget deri og vil heller ikke gøre det i fremtiden.

Jeg lagde mærke til, at repræsentanter for partier, der har deltaget i sådanne flertalsbeslutninger, i dag lagde megen vægt på nødvendigheden, nyttebegrundelsen, økonomiske begrundelser og derved egentlig afsvækker deres tidligere stemmeafgivning i sagen. Det kan vi kun se med tilfredshed på, for vi føler, det er realistisk. Vi mener ikke, at der skal gives restriktioner.

Uanset at jeg hørte til dem, der ikke rejste på ferie til Spanien under Francostyret, så føler jeg mig ikke kaldet til at give virksomheder eller det offentlige forskrifter for, hvor indkøb, det være sig af appelsiner eller kul, skal foretages. Flere ordførere har jo meget relevant været inde på, om vi så også skulle standse handelen med statshandelslandene i Østeuropa, hvilket der også kunne holdes gode og brændende taler for.

Jeg kan afslutningsvis sige om dette forslag – også om det næste, hvorved jeg kan hjælpe formanden med at få mødet temmelig hurtigt afviklet, idet jeg ikke vil have noget at tilføje under den næste debat – at CD siger nej til apartheid og nej til boykot.

Inge Krogh (KrF):

Kristeligt folkeparti er modstander af apartheidsystemet i Sydafrika. Vi er mod-

standere af krænkelse af menneskerettighederne, også når det sker på grund af menneskers hudfarve.

Det er i bemærkningerne meddelt, at indkøb af kul i Sydafrika gennem den sidste tid er taget betydeligt til trods den tidligere regerings opfordring til elværkerne om at købe deres kul i andre lande. Der tales om, at vi kan købe flere kul i Polen, men så er spørgsmålet, om menneskerettighederne også bliver krænkede i Polen, men måske ikke helt på samme måde. Vi er sådan set godt tilfredse med den forsikring, der kom fra udenrigsministeren, og som også er givet af energiministerens, om, at regeringen vil støtte elværkerne i at indkøbe kul andre steder.

Jeg vil gerne spørge, om der er nogen som helst praktisk mulighed i det, som har været fremme, om, at man vil bryde kul i Grønland. Er det noget, der er for dyrt? Er det noget, der i mængde eventuelt vil komme til at betyde noget for Danmark?

Lis Starcke (DR):

Vi er her i folketinget helt enige i afskyen for apartheid og i, at vi gennem FN bør søge at påvirke Sydafrika til at ændre denne umenneskelige måde at indrette et samfund på. Men dog kan vi ikke gå ind for dette beslutningsforslag om stop for indkøb af kul fra Sydafrika. Der er jo stadig det åbne spørgsmål, hvem kulboykotten vil ramme. Kan det ikke meget vel være de dårligst stillede dernede, og er det ikke ensbetydende med, at det er de sorte arbejdere? I kulminerne har man vel også flest sorte arbejdere. Vil man så ikke anføre, at det igen er et eksempel på, hvordan de udnyttes? Der må man vel nok sige, at Sydafrika har de allermoderne kullejer, og at arbejderne der kommer til at arbejde i fri luft og under helt moderne forhold.

Et stop for køb af kul fra Sydafrika alene for Danmarks vedkommende mener vi ikke har nogen som helst betydning, og vi mener, at det knap nok virker som en holdningstilkendegivelse – så skulle det da bare være herhjemme, til indvortes brug.

Fra retsforbundets side kan vi ikke strække os længere end til at billige den henstilling, som Elsam allerede for længe siden har fået fra regeringen. Den eksisterende lovgivning hjemler jo ikke regeringen ret til at be-

[Lis Starcke]

stemme, hvor elværkerne skal købe deres kul. Vi ønsker ikke fra retsforbundets side at ændre dette. Vi er frihandelsfolk. Vi er imod, at der indføres restriktioner over for erhvervslivet.

Steen Følke (VS):

Lad mig lige starte med at ridse den faktiske situation op, som er baggrunden for dette forslags fremkomst. Sagen er altså, som det fremgår af bemærkningerne til forslaget, at den danske import af kul fra Sydafrika i de sidste år er vokset meget stærkt. I 1976 importeredes der kul til en værdi af 4 mill. kr., i 1977 til en værdi af 71 mill. kr., i 1978 til en værdi af 138 mill. kr., og i de første 8 måneder af 1979 er der importeret kul for 183 mill. kr. Dette er baggrunden for forslaget.

Jeg synes, at denne kulimport er en skandale. Jeg er godt klar over, kan jeg sige til hr. Bjørn Elmquist, at der i det hele taget importeres stigende kulmængder til Danmark, men der er mulighed for at få kul andre steder fra. Alligevel har man ladet stå til og accepteret, at der har været denne eksplosive vækst i kulimporten fra Sydafrika. Jeg synes, det er skandaløst, forslagsstillerne finder det skandaløst.

Hr. Kelm-Hansen, socialdemokratiets ordfører, siger alligevel, at han ikke finder, der er basis for den foreslåede stramning af den vedtagelse, der skete i folketinget den 28. maj 1978. Jeg synes i høj grad, der er basis for en stramning. Jeg ville egentlig gerne have hr. Kelm-Hansens konkrete kommentarer til denne udvikling i importen. Synes hr. Kelm-Hansen og socialdemokratiet ikke, at denne vækst i importen antyder, at der er noget galt, at det kniber lidt med at leve op til de erklærede hensigter? Jeg synes sandelig nok, der tør siges at være basis for en stramning af den oprindelige vedtagelse.

Både udenrigsministeren og i går energiministerens og hr. Kelm-Hansen nu siger, at de er overbevist om, at elselskaberne bestræber sig på at omlægge deres kulindkøb fra Sydafrika. Ja, sandt for dyden har der til dato ikke været meget, der har tydet på det. Er udenrigsministeren klar over, at Elsam, efter at folketinget vedtog sin henstilling, har indgået en langtidskontrakt med Sydafrika? Siger det ikke lidt om den reelle vilje i elselskaberne til at gøre noget ved denne sag? Og

så ser jeg helt bort fra den stribe af udtalelser, som ledende repræsentanter for elselskaberne er kommet med, hvoraf det jo tydeligt er fremgået, at de ikke agter at rette sig efter denne henstilling.

Nu oplyste energiministerens i sin tale i går, at der bliver nedsat et kulforsyningsudvalg, hvor man skal indgå i en form for dialog med elselskaberne og måske nok se at få lidt mere hånd i hanke med den politiske side af sagen – det var i hvert fald indholdet i energiministerens redegørelse i går. Det er i og for sig meget godt, og jeg mener da også, man kan se det som en slags erkendelse af, at elselskaberne rent faktisk har handlet, som om denne folketingsvedtagelse aldrig havde fundet sted. Energiministerens sagde det i går uhyre diplomatisk, som man nu skal: »Jeg skal ikke lægge skjul på, at der har været en lidt usædvanlig debat om, hvorvidt elværkerne har efterkommet regeringens og folketingets henstilling.« Ja, sådan kan man sige det.

Men vi kan da se dette med at nedsætte et udvalg som et beskedent forsøg på måske at sige lidt stærkere til elselskaberne, at måske skulle man alligevel overveje sagen, og det er i og for sig udmærket. Jeg kunne godt tænke mig at spørge: hvem skal egentlig sidde i det kulforsyningsudvalg? Nu er både energiministerens og udenrigsministerens til stede, så det kan være, vi kan få det oplyst. Men jeg vil da også understrege, at jeg føler mig i øvrigt ikke frygtelig beroliget og sikker på, at så bliver tingene bokset på plads.

Når jeg ikke er så beroliget, har det selvfølgelig noget at gøre med udenrigsministerens stillingtagen, sådan som den blev fremlagt i dag. Jeg bemærkede ligesom hr. Arne Melchior – men i modsætning til hr. Arne Melchior er jeg ikke så begejstret for det – at udenrigsministeren gjorde noget ud af dette med de økonomiske faktorer. Udenrigsministeren gjorde opmærksom på, at der var praktiske vanskeligheder – det vil jeg ikke bestride, det kan der være – men udenrigsministeren omtalte også udtrykkeligt de økonomiske problemer, der er involveret, og nævnte derudover i sin omtale af indkøbsmulighederne fra Polen, at man derfra havde sagt, at man gerne ville have nogle højere priser for de kul, man leverede til Danmark. Jeg har forstået det sådan hidtil, at det var socialdemokratiets officielle politik, at man ikke ville tage disse økonomiske hensyn og sige: de

[Steen Folke]

sydafrikanske kul er billigere, og derfor må vi hellere af økonomiske grunde holde os til dem.

Hidtil har repræsentanter for socialdemokratiet udtrykkelig sagt, at når der i denne folketingshenstilling stod, at elselskaberne om muligt skulle indkøbe kul andre steder end i Sydafrika, så indgik der i dette »om muligt« kun de praktiske hensyn. Var kul overhovedet tilgængelige andre steder? Var det muligt at finde erstatning for de sydafrikanske leverancer? Men nu sniger der sig disse økonomiske hensyn ind. Det er da overordentlig muligt, ja, måske endda sandsynligst, at de sydafrikanske kul vil være de billigste. De er baseret på en underbetalt og undertrykt arbejdskraft, så det kan da godt være, de vil være de billigste.

Jeg vil gerne have præciseret regeringens holdning til dette. Indgår det i regeringens overvejelser, indgår det i den dialog, man skal have med elselskaberne, at hvis de sydafrikanske kul viser sig at være de billigste, så vil man fortsat have forståelse for, at elselskaberne bliver ved at importere fra Sydafrika? Det ville jeg egentlig gerne bede om et klart svar på, hvis det er muligt.

Efter debatten i dag må jeg nok sige, at jeg har ikke så meget at takke for. Det var nok også for meget at forvente. De borgerlige partiers ordførere har endnu en gang demonstreret et, synes jeg, afslørende behov for at bedyre, at de skam er modstandere af apartheid, men de drømmer ikke om at røre en finger for at støtte de undertrykte sorte mod deres hvide undertrykkere.

Jeg vil ikke gå ind på ret meget af, hvad de borgerlige ordførere sagde, kun lige nævne, at hr. Arentoft gik så vidt som til at skamrose direktør Sachmann fra Elsam for hans fremragende evne til at indgå langtidskontrakter til uhyre billige priser. Ja, det er i sandhed imponerende, at en dansk direktør kan deltage på den måde i udnyttelsen af den undertrykte og billige sorte arbejdskraft.

Det lader sig ikke skjule, at det er socialdemokratiet, som er mest interessant i denne sammenhæng, fordi socialdemokratiet sidder med nøglen til, om der skal gøres noget eller ikke gøres noget i denne sag. Hvis socialdemokratiet gik ind for, at nu skulle der siges stop for indkøb af kul fra Sydafrika, var der et klart flertal i folketinget for det. Det er

altså socialdemokratiets ansvar, at dette ikke sker, og det synes jeg skal være aldeles klart.

Hr. Kelm-Hansen – der talte på socialdemokratiets vegne denne gang – startede udmærket, synes jeg, med at gøre opmærksom på, hvordan det set udefra ofte forekommer sådan, at man bliver ladt i stikken af folketinget i forbindelse med solidaritetsarbejdet. Hr. Kelm-Hansen har fuldstændig ret, og det gælder også i denne sag. Socialdemokratiet er endnu en gang desværre blandt dem, som er rede til at lade solidaritetsarbejdet i stikken. Der er en folkelig forståelse for, at der skal gøres noget og gøres noget effektivt over for Sydafrika, og der er solidaritetsbevægelser – endda også de socialdemokratiske dele af dem – som går ind for disse ting. Alligevel vil socialdemokratiet og den socialdemokratiske regering ikke være med til at gøre noget.

Hr. Kelm-Hansen fortsætter med at beskyldte os andre for, at vi bare vil skabe mistillid osv. osv. Vi vil forholde os – og bliver nødt til at forholde os – til realiteterne, og realiteterne er: hvad gør socialdemokratiet? Jeg synes, det er fint, man holder taler og fordømmer apartheid, men det, der virkelig tæller, er, hvad socialdemokratiet gør i praksis.

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

Det er hr. Bolvig, der kalder mig herop, idet hr. Bolvig sagde, at jeg var imponeret af de oplysninger, vi fik af de fire sydafrikanske parlamentarikere. Jeg var ikke imponeret, men jeg var glad for at få nogle saglige oplysninger.

Det blev nævnt, at det var regeringsrepræsentanter, men der var ingen repræsentanter for de sorte eller for de hvides mindretal imod apartheid. Det er faktisk ikke noget godt argument. Jeg vil spørge lige ud: skal man fra nu af ikke tro på nogen danske regeringsrepræsentanter, der rejser ud i verden og oplyser om danske forhold, medmindre der er oppositionspolitikere med eller repræsentanter for f. eks. vore fremmedarbejdere?

Hr. Bolvig svarede ikke på det spørgsmål, jeg kom med: skal vi stoppe samhandelen med Polen, fordi vi ikke sympatiserer med styret? Skal vi holde op med at købe kul dér? Eller skal vi holde op med at samhandle med USSR på grund af krænkelser af

[Arentoft]

menneskerettighederne? Det spørgsmål har jeg heller ikke fået besvaret.

Formanden:

Hr. Bolvig har ordet for en kort bemærkning, og så må resten af, hvad ordførerne har at sige til hinanden, gemmes til anden omgang.

(Kort bemærkning).

Bolvig (RV):

Ja, gemmes til anden omgang eller til næste lovforslag, hvor vi skal diskutere de sydafrikanske problemer i al almindelighed.

Jeg er forbløffet over, at hr. Arentoft finder, at fire hvide sydafrikanske parlamentarikere, der ikke engang repræsenterer den hvide opposition og slet ikke det meget store undertrykte flertal, kan betragtes som sande talsmænd for regimet. Det overrasker mig. Vil hr. Arentoft føre den parallel over til andre diktaturstyrer, f. eks. i den østlige verden? Det ville forbløffe mig.

Udenrigsministeren (Kjeld Olesen):

Hr. Kjølgaard stillede mig et spørgsmål, der gik på, om man havde overvejet de muligheder, der kunne ligge i forbindelse med kulførekomsterne i Tanzania. Jeg vil ikke være i stand til her ved denne debat at give noget eksakt svar, men kulforsyningsudvalget vil naturligvis vurdere, om jeg så må sige, hele spektret. Der er også andre lande i det område, der kunne komme på tale. Jeg vil bare generelt sige, at problemerne ofte opstår, fordi man konstaterer en for ringe kvalitet og for store transportproblemer. Men jeg vil gerne se nærmere på det og tale med min kollega energiministeren om det.

Jeg vil godt sige til hr. Arentoft, at jeg ikke sagde det, som hr. Arentoft lagde i mine bemærkninger. Regeringen, sagde jeg, er parat til, hvis elforsyningsværkerne ønsker det, at yde assistance, som vi ofte gør, når det drejer sig om ting, der skal laves uden for landets grænser. Men jeg mener, at elværkerne på udmærket måde klarer deres egne sager, når det drejer sig om at tage kontakt, og når det drejer sig om at slutte kontrakter, og det ønsker regeringen på ingen måde at blande sig i. Om det ønskes, stiller vi os imidlertid til disposition.

Både fru Hanne Engberg og hr. Bolvig fremsatte nogle mere principielle bemærkninger. Hr. Bolvig fandt, at han var i en position, så han kunne begynde at moralisere ud fra socialdemokratiets program. Jeg skal ikke være meget polemisk over for hr. Bolvig, når det drejer sig om, hvad man kan se af sammenhæng mellem teori og praksis inden for det parti, som hr. Bolvig repræsenterer, men jeg vil bare sige, at der må være noget ganske fundamentalt, som både fru Hanne Engberg og hr. Bolvig har misforstået. Der er tale om, at regeringen stadig væk har den principielle opfattelse, at trykket imod Sydafrika med henblik på at få ændret regimet ikke bare skal fortsættes, men det skal forstærkes så meget, som det overhovedet er muligt.

Der er bare én ting, som hr. Bolvig, fru Hanne Engberg og hr. Steen Folke ligesom ikke kommer ind på. Det kan gøre ondt værre – for ikke at sige, det vil skade – hvis det bliver en tom demonstration. Hele forudsætningen for, at det skal kunne lykkes, er, at vi i samarbejde med andre – og her kunne hr. Bolvigs partifælle hr. Stinus tale noget med om bestræbelserne igennem årene i De Forenede Nationer – at vi i samarbejde med andre i FN og inden for den nordiske kreds i fællesskab søger at presse på og også presse på med de initiativer, som bør tages i FN.

Det har at gøre med det næste forslag, men vedkommer ligeledes dette forslag. Forudsætningen for, at vi virkelig kan komme igennem med noget, der batter, er, at der i FN's sikkerhedsråd vedtages de nødvendige beslutninger. Så vil regeringen føle sig forpligtet til, at det skal være noget bindende, men tom demonstration, som skal bruges til indenrigspolitiske formål – hvilket tydeligt fremgik af bemærkningerne – det giver vi ikke så forfærdelig meget for.

Jeg vil sige til fru Inge Krogh, som var inde på mulighederne for at få kul fra Grønland, at det er meget, meget små mængder, der findes deroppe. Så vidt jeg har fået oplyst, er det 40 mill. t – og af en kvalitet, der ikke ligefrem kan betragtes som fremragende. Vi kender de geografiske vanskeligheder, så jeg tror ikke, at det er her, vi får de meget store muligheder.

For at der ikke skal opstå misforståelser, vil jeg sige til hr. Steen Folke, at jeg har i mit indlæg ønsket at redegøre for situationen og

[Udenrigsministeren]

problemerne. Når det drejer sig om de økonomiske aspekter, er der ingen ændret holdning i forhold til den holdning, som regeringen gav udtryk for, da man vedtog beslutningen her i folketinget den 26. maj 1978.

Kelm-Hansen (S):

Hr. Steen Folke bad om mine konkrete kommentarer til den kendsgerning, at der er vækst i kulleleverancerne. Jeg sagde allerede i mit første indlæg, at der ikke var nogen grund til at skjule den seneste udvikling i energisituationen, der netop indebærer, at vi er blevet betydelig mere afhængige af kulleleverancer, og netop indebærer, at vi skal have større kulleleverancer, end vi hidtil har skullet. Derfor har fru Hanne Engberg heller ikke ret, når hun siger, at dette ikke drejer sig om energipolitik. Jo, det drejer sig desværre også om energipolitik, og det er det, der gør det hele så vældig kompliceret, at tingene til syvende og sidst hænger sammen. Når vi er nødt til at acceptere denne sammenhæng, kan vi ikke altid svinge helt så meget med fanerne, som man kunne have lyst til, og som man måske især kunne have lyst til netop på et område som det, vi drøfter her i dag, hvor hr. Steen Folke bedre end nogen kender min egen private holdning til hele dette solidaritetsarbejde.

Hr. Bolvig var inde på, at når nu socialdemokratiet var blevet frigjort fra samarbejdet med venstre, så var det hele måske lidt nemmere. Der er bare det at sige til det, at socialdemokratiet ikke er blevet frigjort for regeringsansvaret, og netop det ansvar bevirker, at socialdemokratiet her må anlægge den brede formulering, som også indebærer, at vi de steder, hvor vi virkelig har en reel mulighed for at støtte solidaritetsarbejdet, vil gøre det, både i de internationale forsamlings, og også når det drejer sig om at skabe den større, faste og folkelige opbakning i dette land, som stadig væk ikke er tilstrækkelig stor, hvad hr. Steen Folke også burde vide.

Arentoft (FP):

Først vil jeg gerne takke udenrigsministeren for den helt klare udtalelse om, at elværkerne klarer deres indkøb godt selv, og beklage, at jeg misforstod ministeren i første omgang.

Med hensyn til Tanzania mener jeg, at det er et spørgsmål bl. a. om udskibningshavne – det skal jeg nu ikke gøre mig klog på her – men jeg vil sige, at det ville da være udmærket, hvis vi også kunne købe kul i Tanzania. Her er vi inde på samhandelsbegrebet og det, som jeg har plæderet for adskillige gange, det, vi kalder udviklingskontrakter, hvor Tanzania kan få det, de gerne vil have fra Danmark af know-how, af mejerier, og hvad de ellers kan bruge, ved, at de betaler med deres råstoffer, i denne situation altså med kul. Så det kan vi kun hilse velkomment.

Hanne Engberg (SF):

Jeg var ligesom hr. Steen Folke meget forbavset for ikke at sige noget rystet over hr. Kelm-Hansens første – og sådan set også hans anden – udtalelse heroppefra. Jeg vil henstille til hr. Kelm-Hansen, at han passer på ikke at komme til at skræve så vidt, at bukserne revner. I solidaritetsarbejdet uden for dette hus går man klart imod apartheid og følger denne holdning op med at foreslå nogle sanktioner, som de mennesker, der er underlagt apartheid i Sydafrika, har bedt os om at sætte i gang, men når hr. Kelm-Hansen så kommer ind i dette hus, står han og siger, at nu må man tænke anderledes, nu er tingene vanskeligere, nu skal man have en bred indstilling til tingene, nu har man del i et regeringsansvar osv., og derfor kan det ikke lade sig gøre lige nu. Jeg synes, det er en fantastisk farlig holdning at have. Hvis man ikke synes, at man i dette hus kan fremme de anskuelser, man står for uden for dette hus, så burde man i hvert tilfælde køre en noget lavere profil, end hr. Kelm-Hansen har gjort i dette tilfælde.

Bolvig (RV):

Jeg vil sige til udenrigsministeren, at når jeg har bebrejdet socialdemokratiet dets holdning og ikke de borgerlige partier, er det egentlig ud fra en tro på og tillid til socialdemokratiets almindelige holdning og menneskesyn. Jeg synes, socialdemokratiet svigter de synspunkter, det altid har givet udtryk for, og som det stadig giver udtryk for på talrige møder rundt omkring i landet. Derfor synes jeg, det er helt urimeligt, når udenrigsministeren siger, at det er til indvortes brug,

[Bolvig]

til egoistiske partiformål. Det er aldeles ikke tilfældet.

Socialdemokratiets kongres – og den kan vi andre vel også lytte til, som jeg sagde før – vedtog, vistnok enstemmigt, en resolution, hvori det siges, at socialdemokratiet i sit virke nationalt som internationalt vil arbejde for at støtte FN's apartheidpolitik. Kongressen opfordrer derfor sine partimedlemmer til i praksis at efterleve FN's henstilling. Det var socialdemokratiet, der var pennefører, da vi lavede en beslutning, hvori der stod: for at bidrage til en begyndende isolering af det sydafrikanske apartheidstyre opfordrer folketinget regeringen til at boykotte visse økonomiske aktiviteter i Den sydafrikanske Republik. Det har vi levet op til, hr. udenrigsminister. Vi er bare skuffede over, at socialdemokratiet har forladt den tidligere linje.

Jeg synes, det er fantastisk at rette bebrejdelser mod bl. a. det radikale venstre, der altid med glæde har støttet den markante politik, som folketingets formand i sin tid som udenrigsminister førte, og som i høj grad er blevet bemærket af de undertrykte i Sydafrika og i øvrigt mange andre steder i Afrika. Jeg er bange for, at vi sætter den sympati og den styrke og de muligheder, vi har rundt omkring i Afrika, over styr, hvis vi nu fraviger en sådan markant politik.

Steen Folke (VS):

Jeg skal ikke gå ind i debatten om socialdemokratiets dobbeltmoraliske holdning til Sydafrika – det har fru Hanne Engberg og hr. Bolvig gjort aldeles udmærket. Når jeg tager ordet igen, er det kun for at få præciseret en side af problematikken, som er en detalje i den store sammenhæng, men ikke en helt uvæsentlig detalje. Det drejer sig om, hvad socialdemokratiet og regeringen mener, når man fortolker folketingets vedtagelse af 28. maj 1978 med dens henstilling om om muligt at indkøbe kul andetsteds end i Den sydafrikanske Republik. Udenrigsministeren svarede ganske vist på det her i sit indlæg for lidt siden. Men jeg vil gerne være helt sikker, for jeg må erkende, at jeg føler mig ikke helt beroliget ved, at udenrigsministeren stiller sig op og siger, at socialdemokratiets holdning er den samme, som den var, dengang beslutningen blev truffet. Jeg har tilkendegivet, hvad forskellige socialdemokratiske

repræsentanter har sagt siden hen, og de har understreget, at dette »om muligt« kun involverede praktiske hensyn og overhovedet ikke økonomiske hensyn. Det vil jeg gerne have ministeren til at tage stilling til. Er det også det, som, om jeg så må sige, var socialdemokratiets holdning – og dengang var socialdemokratiet også i regering – dengang beslutningen blev vedtaget? Og vil ministeren nu gentage, at når man nu skal i dialog med elselkaberne, som der blev lagt op til, så vil udgangspunktet for regeringen være, at det alene er de praktiske muligheder for at få kul andetsteds, som skal spille ind, ikke om disse kul måtte være dyrere end de kul, der indkøbes fra Sydafrika? Det var det skred i holdningen, som jeg synes der kunne være grund til at være urolig over for. Hvis ministeren i det mindste vil sige ganske klart, at der altså ikke er noget skred i den retning, så er vi i det mindste nået så langt.

I den forbindelse kunne det faktisk også være interessant at få at vide, om det ikke er rigtigt, at Polen har tilbudt at levere flere kul, at der altså rent faktisk er praktiske muligheder for at få kul. Det var fremme i november måned sidste år, at der skulle være afgivet en form for tilbud om større leverancer af kul. Jeg stillede et spørgsmål til energiministeren om det i folketingets spørgetid den 21. november sidste år. På daværende tidspunkt kendte energiministeren ikke nærmere, hvad der var foregået på et repræsentantskabsmøde i Elsam, men det var muligt, at det har kunnet oplyses siden hen.

Jeg vil først og fremmest gerne have præciseret regeringens helt klare holdning til den nævnte detalje, som er vigtig i den store sammenhæng.

Udenrigsministeren (Kjeld Olesen):

Det glæder mig at høre de rosende bemærkninger, der kom om min forgængers indsats i 1978, og jeg vil gerne sige, at der ikke er tale om nogen som helst ændring i den nuværende socialdemokratiske regerings holdning i forhold til dengang.

En fortolkning beder hr. Steen Folke om at få. Jeg vil bare sige, at det naturligvis har ligget i hele holdningen til dette spørgsmål, at det, at man stoppede kulkøbet og fandt andre markeder, også i sin konsekvens kunne have, at der blev tale om højere priser.

[Udenrigsministeren]

Vi har ikke fundet – af grunde, der er blevet meget uddybet – at der skulle indføres det helt nye princip, at man skulle lovgive med bindende virkning for en del af erhvervslivet, i dette tilfælde med hensyn til indkøb af kul. Man har rettet en henstilling, og i denne henstilling ligger der en forhåbning om, at man i de dispositioner, man foretager, vil følge det flertal i folketinget, der har givet udtryk for sin opfattelse af forholdene i Sydafrika og dermed begrundet, hvorfor man bør ændre sit indkøbsmønster.

Jeg vil sige med hensyn til Polen, at jeg går ud fra, at forslaget skal til behandling i et udvalg, og jeg vil meget gerne sørge for, at der bliver givet tydeligt svar på det spørgsmål.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til udenrigsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om boykot af økonomiske aktiviteter m.v. i Den sydafrikanske Republik.

[Af Steen Folke (VS) og Anne Grete Holmsgård (VS)].

(Beslutningsforslag nr. B. 60. Fremsat 5/2 80).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Udenrigsministeren (Kjeld Olesen):

Jeg konstaterer, at forslaget faktisk er identisk med et tidligere fremsat forslag fra november måned 1978. Vi har i forbindelse

med den forrige sag på dagsordenen været inde i en diskussion, hvor principperne for regeringens holdning er akkurat de samme som ved det her foreliggende forslag. Det afgørende er, at det skal være i et internationalt samarbejde, først og fremmest i FN eller andre internationale organer, at man skal have drøftet tingene og nå frem til bindende aftaler. I det øjeblik FNs sikkerhedsråd har truffet en beslutning, vil regeringen føle sig bundet af en sådan beslutning og tage de nødvendige skridt. Det har altså ikke været tilfældet.

Der er – og lad mig gentage det, for at misforståelser ikke skal opstå – ingen ændring i dette, at regeringen på nordisk plan og inden for FN sammen med andre søger at forøge trykket imod styret i Sydafrika. Men forudsætningen for noget i retning af det, som ligger i forslaget, er det, jeg her har nævnt.

Jeg vil føje til, at vi omkring hele problemet Sydafrika naturligvis føler os forpligtet til at yde den humanitære bistand, vi kan, til apartheidpolitikens ofre og på forskellige andre måder øve en praktisk indsats for at få dette regime afskaffet jo før jo bedre.

Kelm-Hansen (S):

Da dette forslag sidst var til behandling her i folketinget, blev det af, jeg tror det var hr. Gert Petersen betegnet som et debatoplæg, der ikke havde mulighed for at samle flertal i folketinget og som sådan heller ikke havde en så stor betydning, at det reelt kunne rokke blot en lille smule ved Danmarks stilling i denne sag. Jeg tror, at denne karakteristik også gælder nu i 1980, og socialdemokratiet må derfor afvise dette forslag.

Jeg kan i det store og hele henholde mig til de bemærkninger, som vort partis ordfører hr. Poul Nielson har fremsat de gange, hvor folketinget i øvrigt har diskuteret hele Sydafrikaproblematikken. Vi føler os overbevist om, at en dansk enegang i en sådan boykotaktion vil være helt og aldeles uden betydning. Skal en boykot have nogen mulighed for at ryste det sydafrikanske styre, er det en klar forudsætning, at det sker i form af en international aktion.

Det vil være kendt, at socialdemokratiet har deltaget i og stadig deltager i arbejdet for, at en sådan international aktion kan eta-